

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Tereza Pokludová

Asistent pedagoga u žáka s ADHD

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně pod odborným dohledem doc. Mgr. Michala Růžičky, Ph.D. a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

1. dubna 2024

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem asistentům, kteří se zúčastnili mého výzkumu. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině za trpělivost a podporu po celou dobu mého studia.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Tereza Pokludová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Asistent pedagoga u žáka s ADHD
Název v angličtině:	Assistant teacher and child with ADHD
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zaměřuje na asistenty pedagoga při práci s žáky s ADHD.</p> <p>Cíl: Analýza a zmapování náplně práce asistenta pedagoga v kontextu jeho práce s žáky s ADHD.</p> <p>Metody: V rámci výzkumu byl využit kvalitativní přístup prostřednictvím případové studie s třemi asistenty pedagoga.</p> <p>Výsledky: Bakalářská práce přinesla důležitou pozornost k roli asistentů pedagoga ve školním prostředí, zejména v kontextu jeho práce s žáky s ADHD. Výzkum přináší poznatky o potřebách a výzvách se kterými se asistenti pedagoga setkávají při práci s žáky s ADHD. Tato informace je cenná pro navrhování a upravování profesní přípravy a dalšího vzdělávání pro pracovníky.</p> <p>Závěr: Zjištěné poznatky o potřebách mohou pomoci asistentům pedagoga při dalším rozvoji.</p>
Klíčová slova:	Asistent pedagoga, ADHD
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis focuses on the role of educational assistants in working with students with ADHD.

	<p>Objective: Analysis and mapping of the educational assistant's work content in the context of working with students with ADHD.</p> <p>Methods: A qualitative approach was used within the research through a case study involving three educational assistants.</p> <p>Results: The bachelor thesis brings important attention to the role of educational assistants in the school environment, especially in the context of their work with students with ADHD. The research provides insights into the needs and challenges educational assistants encounter when working with students with ADHD. This information is valuable for designing and adjusting professional training and further education for practitioners.</p> <p>Conclusion: The findings regarding needs can aid educational assistants in their further development.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Teaching assistant, ADHD
Přílohy vázané v práci:	<p>Otázky k rozhovorům</p> <p>Záznamový arch pozorování</p>
Rozsah práce:	39
Jazyk práce:	Český jazyk

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Asistent pedagoga	9
1.1 Legislativní vymezení	9
1.2 Předpoklady	10
1.2.1 Kvalifikační	10
1.2.2 Osobnostní	11
1.3 Náplň práce	12
1.4 Spolupráce s rodinou, pedagogy, poradenskými pracovníky	12
2 ADHD	14
1.5 Projevy chování v prostředí školy	14
1.6 Přístup ve vzdělávání	15
1.7 Možnosti intervence projevů ADHD ve škole	17
1.7.1 Další přístupy k žákům ve školním prostředí	18
PRAKTICKÁ ČÁST	20
3 Asistent pedagoga u žáka s ADHD	21
3.1 Cíle a otázky výzkumného šetření	21
3.2 Metodologie výzkumného šetření	21
3.3. Získávání a zpracování dat	22
3.4. Etické aspekty výzkumu	22
3.5 Výsledky výzkumu	23
3.5.1 Charakteristika účastníků výzkumu	23
3.5.1 Výzkumné šetření	30
3.6 Diskuse	33
Závěr	35
Seznam použité literatury	36
Seznam zkratk	38
Přílohy	39

ÚVOD

V současném vzdělávacím prostředí hraje povolání asistent pedagoga klíčovou roli v podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, mezi nimiž zaujímá místo skupina žáků s poruchou pozornosti a hyperaktivitou (ADHD). Tato porucha ovlivňuje klíčové oblasti fungování jedince, což se může projevovat obtížemi v koncentraci, impulzivním chováním a hyperaktivitou. Asistent pedagoga se stal nedílnou součástí vzdělávacího procesu, přinášející sebou nejen odborné znalosti, ale také empatii a individuální přístup k potřebám každého žáka.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na specifický aspekt práce asistenta pedagoga v kontextu práce s žáky s ADHD. Práce asistenta pedagoga při podpoře žáků s ADHD čelí řadě výzvam a specifickým situacím, které vyžadují nejen pedagogické dovednosti, ale i schopnost flexibilního přizpůsobení se jedinečným potřebám každého žáka. Zkušenosti z praxe poskytují unikátní pohled na tuto problematiku.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část se zaměřuje v první kapitole na asistenta pedagoga, jaké je legislativní vymezení této práce, jaké jsou důležité předpoklady na osobnost asistenta, jaká bude náplň práce u daného asistenta a kdo tu určí a jak asistent spolupracuje s rodinou, učiteli a poradenskými pracovníky. V druhé kapitole se zaměřím na poruchu ADHD. Jaké jsou projevy chování žáka s ADHD ve školním prostředí, jaké jsou hlavní přístupy ve vzdělávání a možnosti intervence projevů žáka ve škole. V praktické části bude provedeno zmapování a analýza náplně práce asistenta pedagoga při práci s těmito žáky. Analýza bude zahrnovat nejen samotný interakční proces mezi asistentem a žákem s ADHD, ale také spolupráci, jak probíhá spolupráce s rodiči a dalšími pedagogy. Zkoumání této spolupráce odhalí, jak efektivně dochází k propojení asistenta s učiteli, jakým způsobem jsou sdíleny informace a jak celkově funguje dynamika v kontextu práce s těmito žáky.

Cílem práce je detailně zmapovat a analyzovat náplň práce asistenta pedagoga při práci s těmito žáky. Skrze hloubkové zkoumání se zaměříme na zhodnocení získaných zkušeností asistenta pedagoga v oblasti práce s žáky s ADHD.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Asistent pedagoga

Asistent pedagoga (dále AP) je pedagogický pracovník, který umožňuje podporu učitelů při vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (dále SVP). Podporu poskytuje při organizaci a realizaci vzdělávání. Jeho úkolem je podporovat žáka v samostatnosti a aktivní účasti ve všech činnostech, které se ve škole uskutečňují. AP pracuje dle pokynů pedagoga a ve spolupráci s ním (Gabašová, Vosmik 2019).

Tato kapitola se zaměřuje na současnou legislativu, která definuje rozsah a povahu práce asistenta pedagoga. Dále analyzuje nezbytnou kvalifikaci pro vykonávání této role, zkoumá obsah práce asistenta pedagoga u žáků se SVP a detailně rozebírá spolupráci s rodinou, školou a žáky.

1.1 Legislativní vymezení

„Postavení asistenta pedagoga je upraveno zákonem č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů – ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může se souhlasem krajského úřadu ve třídě nebo ve studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga (Regec, 2016, s.14).

Využití asistenta pedagoga je dle zákona 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, tzv. školský zákon, jednou z možností podpory vzdělávání žáků se SVP. Žákem s SVP je člověk, který využívá podpůrná opatření (dále PO) tak aby docházelo k rovnoprávnému vzdělávání s ostatními žáky. Mezi PO se řadí nutné úpravy ve vzdělávání a školských službách, které odpovídají zdravotnímu stavu žáka, jeho kulturnímu prostředí a jiným životním podmínkám. Poskytování PO je bezplatné a zaopatřuje je škola a školská zařízení.

AP se řadí dle zákona 563/2004 Sb. zákona o pedagogických pracovnících mezi pedagogické pracovníky působící ve třídě, kde probíhá vzdělávání žáků se SVP nebo na školách, které poskytují vzdělávání pro žáky prostřednictvím individuální integrace.

Vyhláška 27/2016 Sb. vyhláška o vzdělávání žáků se SVP a žáků nadaných uvádí že, AP poskytuje podporu pedagogickým pracovníkům během vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a to prostřednictvím PO. Součástí práce asistenta pedagoga je podpora jiného pedagogického pracovníka při organizaci a realizaci vzdělávání. Jeho role spočívá v podpoře samostatnosti a aktivní účasti žáka ve všech školních činnostech. Práce asistenta

pedagoga ovlivňují potřeby žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupiny, a především pokyny pedagogického pracovníka a spolupráce s ním.

1.2 Předpoklady

1.2.1 Kvalifikační

AP musí splňovat kvalifikační předpoklady, a to v souladu se zákonem o pedagogických pracovnících (Kendíková, 2020).

Odbornou kvalifikaci pro práci AP udává §20 zákona č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve kterém se píše, že AP získává odbornou kvalifikaci:

- vysokoškolským vzděláním dosaženým studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
- vysokoškolským vzděláním jiného studijního zaměření než v oblasti pedagogických věd a se vzděláním v programu celoživotního vzdělávání realizovaném vysokou školou zaměřenou na pedagogiku, studiem pedagogiky nebo dokončeným studiem pro asistenty pedagoga uskutečňovaným vysokou školou nebo institucí pro další vzdělávání pedagogů,
- vyšším odborným vzděláním dosaženým v akreditovaném vzdělávacím programu v oboru, který se zaměřuje na přípravu asistentů pedagoga,
- vyšším odborným vzděláním jiného studijního programu než v oblasti pedagogiky a se vzděláním v programu celoživotního vzdělávání realizovaném vysokou školou zaměřenou na pedagogiku, studiem pedagogiky nebo dokončeným studiem pro asistenty pedagoga uskutečňovaným vysokou školou nebo institucí pro další vzdělávání pedagogů,
- středním vzděláním s maturitní zkouškou specializovaným na přípravu pedagogických asistentů,
- středním vzděláním jiného studijního programu než v oblasti pedagogických věd a se vzděláním v programu celoživotního vzdělávání realizovaném vysokou školou zaměřenou na pedagogiku, studiem pedagogiky nebo dokončeným studiem pro asistenty pedagoga uskutečňovaným vysokou školou nebo institucí pro další vzdělávání pedagogů,
- středním vzděláním s výučním listem a studiem pedagogiky,
- středním vzděláním v oboru zaměřením na přípravu asistentů pedagoga,

- základním vzděláním a absolvováním studia pro asistenty pedagoga.

Kendíková (2017) zdůrazňuje že, na základně dosažené kvalifikace lze rozdělit asistenty pedagoga do dvou kategorií s mírně odlišnými náplněmi práce:

- AP s ukončeným středoškolským vzděláním s maturitou a adekvátním pedagogickým vzděláním může provádět činnost na vyšší úrovni. Zde spadají hlavně přímá pedagogická práce ve třídě s žáky s SVP nebo ve škole s integrovanými žáky,
- AP s ukončeným středoškolským vzděláním s výučním listem nebo s ukončeným základním vzděláním a dokončeným kurzem pro asistenty pedagoga může vykonávat pouze pomocné výchovné práce.

Toto rozdělení je také v souladu se zákonem, kde je role asistenta pedagoga v českém školství rozdělena do dvou úrovní v závislosti na požadavcích na dosažené vzdělání. Pro méně náročné úkony je dostačující základní vzdělání. Pro činnosti, které vyžadují vyšší úroveň dovedností je nezbytné mít střední vzdělání s maturitou nebo vysokoškolské vzdělání. Obě dvě úrovně vyžadují alespoň minimální pedagogické vzdělání, které může být získáno absolvováním kvalifikačního kurzu pro asistenty pedagoga (Němec, Michalík 2015).

1.2.2 Osobnostní

Odborná kvalifikace není jediným předpokladem pro práci asistenta pedagoga. Kendíková (2020) zmiňuje také osobnostní předpoklady, které by asistent stejně jako ostatní pedagogičtí pracovníci měli mít. Těmito předpoklady jsou:

- pozitivní vztah k dětem, a především k žákům s SVP,
- empatický přístup,
- schopnost komunikovat,
- odolnost,
- týmová práce.

Pozitivní vztah k dětem je jedním z nejzákladnějších předpokladů pro práci asistenta pedagoga. AP by neměl mít předsudky vůči žákům se znevýhodněním, vůči cizincům a odlišným sociálním skupinám. Empatický přístup hraje klíčovou roli pro předpoklad práce asistenta pedagoga. Díky získaným informacím o žácích s SVP a jejich rodinách má možnost pochopit mnoho situací, kterým může čelit a být nápomocen během jejich řešení. Schopnost komunikace je dalším nezbytným předpokladem při řešení obtíží. AP by měl fungovat jako

prostředník mezi žákem, rodinou a školou. Měl by být schopný navázat s těmito skupinami partnerský vztah, který je založený na otevřenosti, trpělivosti a spolehlivosti. V neposlední řadě je důležité, aby AP uměl spolupracovat s kolegy ve školním prostředí. Zásadní je schopnost plnění pokynů a neopakování chyb (Kendíková, 2020).

1.3 Náplň práce

Práce asistenta pedagoga zahrnuje především spolupráci s pedagogy při přímé výchovné a vzdělávací činnosti, zejména ale nejen u žáků se SVP. AP také poskytuje podporu při komunikaci mezi učiteli a žáky a také při komunikaci mezi učiteli a zákonnými zástupci žáků. Kromě toho se věnuje individuální i skupinové podpoře žáků při přípravě na výuku, pokud se jedná o žáka se zdravotním postižením, poskytuje podporu i během sebeobsluhy. AP pracuje s učitelem v širším spektru jeho činnosti, tak aby učitel měl více prostoru pro to se individuálně věnovat podpoře žáka s SVP. Jeho úkolem je pracovat podle potřeb žáka, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů učitele. (Kendíková, Vitošková, 2023).

O tom, jaká bude náplň práce asistenta pedagoga rozhoduje ředitel školy, který musí brát v zřetel speciální vzdělávací potřeby konkrétního žáka, jeho současný zdravotní stav a individuální vývoj. Při tomto rozhodování by měl ředitel vycházet z odborného vyjádření, posudku a individuálního vzdělávacího plánu, který je stanoven školským poradenským zařízením (Kendíková, 2017).

„ Při stanovení pracovní náplně asistenta pedagoga vychází zaměstnavatel/ředitel školy ze zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění, nařízení vlády č. 222/2010 Sb., kterým se stanoví katalog prací, v platném znění, ust. § 22a zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, v platném znění, ust. § 7 vyhl. č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění, doporučení příslušného ŠPZ ke zřízení/zachování pracovního místa asistenta pedagoga.“ (Korandová, Tlapáková, 2015, s. 39)

1.4 Spolupráce s rodinou, pedagogy, poradenskými pracovníky

Učitelé představují nejbližší spolupracovníky asistentů pedagoga a je důležité zmínit, že kvalitní vztah mezi těmito pracovníky je klíčový pro jejich spolupráci. Učitel by měl navést asistenta, jak organizovat jednotlivé činnosti ve vyučování. Nedílnou součástí jejich společné práce je diskuse o vyučovacích hodinách, činnostech, formách práce, vyměňování informací o současných potřebách žáků o potížích ve třídě a dalších skutečnostech. Na tuto spolupráci se váže spolupráce se zákonnými zástupci, poradenskými pracovníky ve škole i ve školském

poradenském zařízení. Mimo spolupráci ve škole je zásadní efektivní spolupráce mezi školou a rodinou žáka s SVP. Jen tímto způsobem lze dosáhnout úspěšné integrace žáka s SVP (Kendíková 2017).

Důležité je vyzdvihnout spolupráci s poradenskými pracovníky. Jako člen podpůrného týmu má AP nárok využívat služeb školských poradenských zařízení, která úzce spolupracují se školou a běžně sestavují i zřízení místa asistenta pedagoga na dané škole. Obecně lze konstatovat, že AP respektuje a zohledňuje doporučení SPC, PPP, která se týkají náplní práce. AP má možnost požádat o radu nebo doporučení školského poradenského zařízení dle potřeb. AP se může účastnit metodických nebo jiných pracovních porad, která se týkají práce AP ve SPC či PPP. Podpora asistenta ze strany školského poradenského zařízení nemusí nutně docházet pouze na to zařízení ve kterém je žák s SVP klientem. Pokud je potřeba má AP nárok na oslovení jiného zařízení s požadavkem na konzultaci (Morávková Vejrochová a kol. 2015).

Součástí každé školy je školní poradenské pracoviště (dále ŠPP), které ve tvoří hlavní dvojice výchovný poradce a metodik prevence. Tato dvojice musí být na každé škole. Dalšími pracovníky v ŠPP jsou školní psycholog, školní speciální pedagog, případně sociální pedagog. Rámec činností ŠPP stanovuje vyhláška č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Jedná se o přesně specifikovaný seznam činností, kompetencí a oblasti působení. ŠPP je zde nejen pro žáky, ale také pro pedagogy a rodiče, při řešení jejich problémů. Jedná se o důvěrné pracoviště, které by mělo být otevřené a poskytovat podporu všem, kteří jí potřebují (Březinová, 2022).

2 ADHD

ADHD je neurovývojová porucha, která se projevuje poruchou pozornosti, hyperaktivitou a impulzivitou. Uvedené projevy jsou neadekvátní s ohledem na věk či mentální úroveň dítěte a nevznikají v důsledku sensorických či motorických postižení ani závažných emočních problémů (Lechta, 2016).

1.5 Projevy chování v prostředí školy

ADHD se projevuje v různém věku odlišnými způsoby. Potíže nastupují s příchodem do školy, protože žák se najednou musí podřídit režimu. Potíže ve školním věku se projevují kognitivní dysfunkcí, nepozorností a přes dobrý intelekt vede nesoustředěnost až ke školnímu neúspěchu. Žáci bývají podrážděni a reakce mohou být agresivní. Nízké sebevědomí se taktéž řadí do častých projevů (Ptáček, Ptáčková, 2018).

ADHD je typická triádou projevů, kterou tvoří nedostatek pozornosti, hyperaktivita a impulzivita. Obvykle se projevuje již před dosažením 7. let věku. Dítě často vykazuje neúčelné pohyby, nedokáže zůstat na místě, ignoruje pravidla her, má obtíže při udržení klidu a soustředění a vyskytuje se velká variabilita při plnění úkolů (Polínek, 2014).

Jucovičová/Žáčková (2010) uvádí, že v období školního věku jsou nejčastější tyto projevy:

Porucha pozornosti:

U žáka s ADHD je pravidlem, že koncentrace upadá ve chvíli, kdy se musí soustředit na činnost, která pro ně není zajímavá. V tuto chvíli je lehce zaujme cokoli jiného, co může například zahlédnout venku na ulici, v části svého pokoje, nebo jen myšlenka, která mu prolétne hlavou. Nejen ve školním prostředí se často projevuje typická neschopnost dokončit práci, kterou žák začal. Těmito projevy jsou způsobeny také výkyvy ve výkonnosti.

Hyperaktivita:

Častými jsou pohyby, které nejsou nezbytné ani potřebné v danou chvíli. Fyzická aktivita, která je bezúčelná a projevuje se nekoordinovanou pohyblivostí těla je označována jako psychomotorický neklid. Tento neklid může zahrnovat jak pohyblivost celého těla, tak mírné ale stálé pohyby rukou nebo nohou. Dítě se ocitá nejen ve fyzickém napětí, ale také v psychickém. Nejen zřídka se hyperaktivita projevuje nadměrnou řečí. Žáci s ADHD mluví velmi hlasitě, často se překřikují a vyjadřují se velmi nahlas.

Impulzivita:

Během impulzivního chování se může zdát, že dítěti chybí sebekontrola a sebeovládání. Žáci s ADHD nemají schopnost předvídat následky svých činů, což způsobuje impulzivní jednání bez rozmyšlení a domýšlení nad důsledky. Ve školním prostředí mají potíže s nepřiměřeným a intenzivním jednáním. Neuposlechnutí pokynu do konce a reagování jen na část úkolu. Problémy jsou tedy s nedokončením celého zadaného úkolu. Kvůli impulzivním reakcím hrozí také nebezpečí vzniku úrazu.

Mezi další projevy vyskytující se ve školním věku patří problémové a nepředvídatelné chování, které se může projevovat agresivitou a vulgárním jednáním vůči spolužákům nebo pedagogům. Se zvyšující se zátěží roste také unavitelnost, která je pro žáky s ADHD typická, což má za následek sníženou schopnost řídit dítě v průběhu dalších aktivit. Problémy se sociálním začleněním jsou také běžným projevem. Typické je brání hraček jiným dětem bez souhlasu, podněcování konfliktu, provokace, nedodržování pravidel. V důsledku tohoto projevu je obtížné začlenění do kolektivu třídy. Neschopnost samostatné práce značí, že dítě není schopno bez podpory dospělé osoby plnit sám úkoly, a to i během výuky. Dalším významným rysem je sociální nezralost, která se vyznačuje tím, že dítě nezvládá ani obvyklé sociální situace, které má problém vyřešit samostatně. Mezi projevy tohoto jevu lze zařadit situaci, kdy dítě odmítá vykonávat činnosti, které nejsou v souladu s jeho vlastními nápady, odmítá se podříditi kolektivu a nerozumí proč ostatní nechtějí to samé co on. Navzdory všem těmto výzvám, kterým čelí samotný žák, pedagogové a vrstevníci, je nutno zdůraznit, že při adekvátní koncentraci může žák s ADHD dosahovat dobrých školních výsledků a velmi rádi pomáhají učitelům i svým spolužákům (Pugnerová, 2016).

1.6 Přístup ve vzdělávání

Projevy chování dětí s ADHD vyžadují vysokou míru tolerance a pochopení. Tresty ani domlouvání nemívají výrazný účinek, zatímco pozitivní motivace, kterou se rozumí například pochvala za vhodné chování nebo poskytnutí příležitosti k úspěchu, se osvědčuje jako účinnější metoda (Slowík, 2022).

Některé problémy spojené s ADHD mohou být způsobeny nedostatečnou motivací a nízkým sebevědomím, což může být důsledkem nevhodného přístupu učitelů a rodičů k dětem s ADHD (Arcelus, Munden, 2008).

Příprava pedagogů na příchod žáka s ADHD je důležitá, a to nejen po informační stránce, ale také po psychické. Práce s žáky s ADHD je náročným procesem, jelikož i přes maximální úsilí

pedagogů nemusí být dosaženo očekávaných zlepšení. V první řadě je zásadní, aby pedagogové mysleli i na svůj duševní rozvoj. Pedagogové, kteří svou práci berou sebevědomě nebývají náchylní k předsudkům a mýtům ohledně ADHD, což zásadně ovlivňuje vzdělávací proces. Při vzdělávání žáka s ADHD je důležitá spolupráce pedagogů mezi sebou, ale i s vedením školy a společné hledání efektivního způsobu řešení problematických situací (Kendíková, 2019).

Pugnerová (2016), zmiňuje zásady přístupu k dítěti s ADHD podle Matějčka (2011), které je nutné upravit, podle konkrétní povahy dítěte, tyto přístupy se dají využít také během vzdělávání:

- **Trpělivost, klid.** Při dodržování této zásady můžeme v průběhu let pozorovat zlepšování a zmenšování některých potíží (např. méně impulzivních reakcí, respektování autorit apod.)
- **Chválit za snahu, nejen za výkon.** Je klíčové, aby docházelo k pravidelnému ocenění dítěte vždy když se mu něco povede, když vyjádří zájem o nové poznatky, při spolupráci a podtrhnout kladné projevy chování.
- **Pravidelný režim.** Významné pravidlo, které zajistí, aby dítě lépe porozumělo svému prostředí. Pro pravidelný režim je důležité vytvořit denní rituály, mezi které můžeme zařadit pravidla slušného chování. Pravidla pomáhají při vyučování i v běžném životě.
- **Spolupráce s dítětem.** Pedagogové by měli předcházet nevhodnému chování a minimalizovat riziko vzniku chyb při samostatné práci dětí.
- **Málo a často.** Toto pravidlo znamená, že je efektivnější pracovat nárazově a častěji než dlouhodobě a soustavně. Kvalitnější je pracovat s dítětem po částech a práci prokládat přestávkami, vložit relaxační cvičení, činnosti měnit, zkusit dechová cvičení apod.
- **Využít zájem.** Při objevení specifického zájmu je významné, aby dítě cítilo podporu.
- **Zabránit pocitům méněcennosti.** Pedagogové by měli předcházet pocitu neúspěchu tím, že hledají pro žáka vyniknutí v jiných činnostech.
- **Spolupráce v rodinném kruhu.** Velmi důležitá zásada, která dává dítěti pocit lásky ze strany rodiny, ukazuje dítěti, že je přijímáno takové, jaké je.
- **Spolupráce se školou a pedagogy.** Pokud pedagogové nerespektují jedinečnost žáka, bude vždy znevýhodnění na straně dítěte. Proto je zásadní spolupráce

rodiny se školou. Pedagog, který respektuje individuální potřeby dítěte a snižuje rušivé faktory při výuce pochopil problematiku ADHD.

- **Častá zpětná vazba** vede ke zlepšení chování. Pokud žák neporozumí svému chování, může pedagog využít zásady vhodného chování na příbězích s dětskými hrdiny (Matějček 2011 in Pugnerová 2016).

1.7 Možnosti intervence projevů ADHD ve škole

Pozornost

Děti s ADHD mají problémy se soustředěním a pozorností. Je známo, že téměř vše může ovlivnit jejich soustředění nejen doma, ale problémem v tomto projevu se stává především školní prostředí. Abychom předešli častému odpoutávání pozornosti ve výuce, je důležité upravit prostředí pracovního místa i třídy. Důležité je najít pro žáka vhodné místo s co nejmenšími rušivými podněty, které by jeho pozornost odpoutávaly. Nevhodná jsou místa u okna nebo například u nástěnky s výzdobou. Nejlepším řešením občas bývá, když žák sedí v lavici sám. Důležité je také zajistit, aby žák měl na lavici pouze pomůcky, se kterými pracuje v dané chvíli, jakékoliv další předměty mohou narušit jeho pozornost. Třída by měla být co nejvíce přehledná, aby nevzbuzovala v žákovi zmatek. Během výuky je důležitý zvýšený dohled učitele, který by měl mít přehled o tom, zda žák vykonává práci, kterou má. Vhodnějším způsobem místo příkazů je naučit žáka reagovat na dotek a oční kontakt. Jak bylo uvedeno výše, platí zde zásada, „krátce, ale častěji“, dále je důležité činnosti střídat a pokud je to trochu možné, pracovat s žákem v době, kdy se soustředí nejvíce. Na soustředění má také pozitivní vliv trénování relaxačních technik a her. Velký podíl má samozřejmě pravidelné pochvaly dítěti v časech, kdy se mu daří udržet pozornost, tímto přístupem vedeme dítě k seberegulaci a sebeovládání (Jucovičová, Žáčková, 2010).

Hutyrová (2019) uvádí jako možnosti intervence v této oblasti, nasměrovat pozornost žáka pouze na určitou část úkolu a zbývající části odkrývat postupně, tak aby se dítě koncentrovalo na konkrétní činnost. Dopomoci dítěti soustředit se na důležité části, usměrňovat dítě tak, aby bylo schopno dbát na důležité informace. Důležité je také využívat silné stránky dítěte dle jeho zájmu.

Děti s ADHD často reagují přecitlivěle na kritiku. Často špatně interpretují nevinná slova, jednání a události a mohou reagovat nepřiměřeně odmítavě. Zajištění odvahy, klidného přístupu, pochvaly a posílení sebedůvěry jsou možnosti, jak lépe zacházet. Je důležité vytvořit

pozitivní prostředí, které může zahrnovat využívání jejich silných stránek a posílení jejich pocitu důležitosti (Jenett, 2013).

Hyperaktivita

Nejméně vhodnou možností se jeví kárání a trestání dítěte za projevy hyperaktivity. Časté upozorňování a nucení dítěte ke klidu může vést k tomu, že se dítě bude soustředit na udržení klidu, nikoliv na daný úkol, který má splnit. Nejlepším řešením je občas nevěnovat drobnému psychomotorickému neklidu velkou pozornost. Je žádoucí umožnit dítěti prostor k pohybovému uvolnění. Stejně jako na ovlivnění délky pozornosti, tak na ovlivnění hyperaktivity můžeme využít střídání činnosti, vždy klademe důraz na dokončení započaté či přerušené činnosti. Abychom předešli zvýšené unavitelnosti je vhodné střídat činnosti s relaxačními technikami. Relaxace jsou vhodné také k tlumení agresivních projevů. Opět je důležité dítě vyzdvihnout za zklidnění a řádně ocenit. Díky tomu by dítě mělo být schopno pochopit žádoucí chování (Jucovičová, Žáčková, 2010).

Co se intervence hyperaktivity týče, Hutyrová (2020) popisuje jako další možnosti zklidnění za pomoci vizualizace. Pokud dítě řeší úkol, který obsahuje větší množství informací, je žádoucí, aby bylo schopno informace roztřídit do logických celků a naplánovat postup práce. Žák by si měl naplánovat, kterou činností začne a jakými bude pokračovat. Důležité je podporovat zaměření pozornosti na danou část úkolu, zbývající části zakrýt a postupně odkrývat, aby pozornost směřovala pouze na určitý úsek.

Impulzivita

Hutyrová (2020) popisuje možnosti intervence v problematice impulzivity následovně. Jednoduché vysvětlení instrukcí a úkolu, které zahrnují pravidelnou kontrolu porozumění a poskytnutí okamžité zpětné vazby napomáhá k motivaci dítěte k práci, naproti tomu je potřebné vést žáky k větší nezávislosti na podpoře.

1.7.1 Další přístupy k žákům ve školním prostředí

Nekárat žáka za projevy, které jsou pro ADHD charakteristické, jako je psychomotorický neklid, problémy s udržením pozornosti, vykřikování apod. I pokud je žák správně motivován má zatím omezenou schopnost tyto projevy ovlivnit. V případě drobných projevů je někdy nejlepší je přehlížet. Postupně vést dítě k schopnosti reagovat na oční kontakt a dotyk. Dovolit žákovi pohybové uvolnění o přestávkách a podle potřeby i v průběhu vyučování. Může se jednat o aktivity jako rozdávání sešitů, mazání tabule, zaměstnání rukou

mačkáním gumového kroužku a podobně. V některých případech také pomáhá dovolit dítěti změnu pracovního místa, podle potřeby umožnit pauzu, která se dá proložit relaxací. Vhodná motivace je zásadní pro upoutání pozornosti dítěte. Pokud je v rámci vyučování zařazena časově omezená práce, je klíčové nehodnotit žáka za práci, kterou nestihnul, nýbrž upřednostnit kvalitu před kvantitou, možností je také využít zkrácené verze úkolů. Pokud se jedná o ústní zkoušení napomáhá vytvoření příjemné atmosféry, nenaléhat na žáka a dát prostor k přemýšlení nad odpovědí. V neposlední řadě, důležité je navázat příjemné a vstřícné klima ve třídě a nechat žáka s ADHD prožít situace ve kterých budou převažovat kladné emoce (Jucovičová, Žáčková 2015).

Přístup a práce pedagogů přispívají k předcházení situací, které se mohou jevit jako problémové nebo krizové. **Mapování** situace je velmi důležité. Pokud pedagog pracuje s žákem, kterého projevy chování vyžadují větší pozornost, je nezbytné, aby se snažil porozumět situaci žáka z různých perspektiv. Je důležité, aby se pedagog pokusil identifikovat možné příčiny a spouštěče tohoto chování, aby mohl adekvátně reagovat a poskytnou žákovi vhodnou podporu. **Přijetí žáka s problémy v chování** se může zdát jako samozřejmostí, přesto to může být pro některé pedagogy velmi náročné. Je důležité se oprostit od emocí a přistupovat k žákovi jako k dítěti, které potřebuje pomoc či podporu. **Spolupráce s rodinou** je klíčovým bodem ke zvládnání náročných situací a k podpoře žáka. **Deníček žádoucího chování** je oblíbenou technikou, kterou se dá pracovat s chováním, které je požadované. Technika spočívá v tom, že si žák denně zapisuje, co se mu povedlo a jakou to mělo odezvu. Aktivitu také může podpořit pedagog, který hledá okamžiky žádoucího chování a společně je pak s žákem může zapisovat (Březinová,2022).

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Asistent pedagoga u žáka s ADHD

3.1 Cíle a otázky výzkumného šetření

Cílem výzkumu je podrobně zmapovat a analyzovat náplň práce asistenta pedagoga v kontextu jeho práce s žáky s ADHD. Výzkum bude zaměřen na zhodnocení získaných zkušeností asistenta pedagoga při práci s těmito žáky, identifikaci výzev i úspěchů, které při této práci čelí. Výsledkem bude cenný pohled na efektivitu a vliv práce asistenta pedagoga na žáky s ADHD.

Vzhledem k hlavnímu cíli byly vymezeny dílčí otázky:

- Jak asistenti pedagoga spolupracují s učiteli a poradenskými pracovníky za účelem optimální podpory žáka s ADHD?
- Jak asistent pedagoga spolupracuje s rodiči žáka s ADHD za účelem podpory žáka ve školním prostředí?
- Jak asistent pedagog rozvíjí své profesní dovednosti a kompetence?
- Jaké jsou strategie asistenta pedagoga při podpoře žáka s ADHD, které aplikuje v jeho prospěch?

3.2 Metodologie výzkumného šetření

Pro provedení výzkumného šetření v rámci bakalářské práce byl zvolen kvalitativní přístup. Díky tomuto přístupu bylo možno se hlouběji zaměřit na práci asistenta pedagoga, jeho zkušenosti, postupy, spolupráci s ostatními pedagogy a podporu žáka s ADHD. Cílem bylo získat co nejhlubší poznatky a informace o respondentech. Účastníci výzkumu byli pečlivě vybráni s ohledem na dlouhodobé přátelské vztahy výzkumníka s každým z nich. Tato znalost a osobní spojení přispěly k otevřené a důvěrné komunikaci, což napomohlo hlubšímu porozumění jejich individuálním zkušenostem a perspektivám v rámci zkoumané problematiky. *„Práce kvalitativního výzkumníka je přirovnána k činnosti detektiva. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry. Seznamuje se s novými lidmi a pracuje přímo v terénu, kde se něco děje. Sběr dat a jejich analýza v kvalitativním výzkumu probíhají v delším časovém intervalu, výzkumný proces má longitudinální charakter.“* (Hendl, 2005, s.50)

Pro dosažení detailního a hloubkového porozumění zkoumané problematice byla zvolena případová studie. V případové studii se zaměřujeme na pečlivý rozbor jednoho nebo několika málo případů. Tento výzkumný přístup zahrnuje systematické shromažďování rozsáhlého datového materiálu od jednoho nebo pár jednotlivců s cílem zachytit komplexitu případu (Hendl, 2005).

Pro získání potřebných dat, byly využity dvě metody, konkrétně polostrukturované rozhovory, na které navazovalo pozorování v hodinách kde se daný asistent vyskytuje. Rozhovory umožnili výzkumníkovi zjistit pohled AP na jejich práci. Otázky v rámci rozhovoru byly systematicky seřazeny do tří kategorií. První kategorie otázek byla zaměřena na otázky obecné, kde se výzkumník snažil zjistit co nejvíce osobních informací o asistentovi. Ve druhé kategorii byly otázky zaměřené na spolupráci s pedagogy a rodiči. Třetí kategorie otázek byla zaměřena na profesní rozvoj účastníka a poslední čtvrtá kategorie zjišťovala práci asistenta s žákem s ADHD. Tato kategorie byla dále rozčleněna do dvou podkategorií konkrétně do přístupu k žákovi a podpory ve vzdělávání.

3.3. Získávání a zpracování dat

Všechny rozhovory probíhaly osobně na dané škole, kde asistenti pedagoga pracují. probíhaly v soukromí, bez přítomnosti jiného pedagoga nebo dalších osob. Po ukončení rozhovoru následovalo pozorování práce asistenta pedagoga v dané třídě.

Délka rozhovoru s účastníky byla mezi 45-60 minutami. V průběhu rozhovoru mohli asistenti kdykoliv doplnit své další zkušenosti o poznatky. Všichni účastníci odpovídali velmi otevřeně, upřímně a vstřícně. V průběhu výzkumu byly rozhovory přepsány do samostatných souborů. Tato podoba rozhovoru není v plném znění publikována v této práci a rozhovory jsou uloženy v archivu autorky. Pro analýzu získaných informací byla zpočátku použita metoda otevřeného kódování. Následně byly strukturovány jednotlivé kategorie v souladu s výzkumnými cíli. Každá kategorie byla identifikována unikátní barvou a odpovědi asistentů byly značeny barvou odpovídající kategorii do které spadaly.

3.4. Etické aspekty výzkumu

Před samotným začátkem výzkumník kontaktoval ředitelku školy, kde výzkum probíhal a byl obdržen souhlas k provedení výzkumu na dané škole. Každému asistentovi byly před zahájením šetření sděleny podrobnosti o průběhu výzkumu, o zpracování údajů a o účelu, pro

kteřý jsou tyto informace poskytovány. Respondenti byli poučeni o zachování anonymity, jejich účast byla zcela dobrovolná a souhlasili s poskytnutím dat pro účely této práce.

Před zahájením rozhovoru podepsal každý respondent informovaný souhlas o poskytnutí rozhovoru a jeho následným využitím. Formulář souhlasu je k dispozici v příloze č.3 této práce, podepsané souhlasy nejsou součástí práce a jsou uloženy v archivu u autorky. Každý respondent souhlasil s nahráváním rozhovoru a následným zpracováním dat pro účely této práce. Jména všech asistentů byla změněna v souladu s ochranou osobních údajů, jak je stanoveno Zákonem č. 110/2019 Sb. Účastníci byli ujistiěni o pečlivém zabezpečení jejich anonymity.

3.5 Výsledky výzkumu

3.5.1 Charakteristika účastníků výzkumu

Adéla

Věk: 39 let

Vzdělání: **Vysokoškolské:** Management pro neziskový sektor

Pedagogické: kurz asistenta pedagoga, kurz pedagoga volného času

Praxe: **Aktuální pozice:** Asistent pedagoga

Délka praxe: 3 roky

Předchozí zkušenosti: bez předchozích zkušeností

Pracovní role/náplň práce:

V rámci role asistenta pedagoga se Adéla zabývá individuální podporou žáka s problematickým chováním. S žáky pracuje na řešení významných projevů ADHD s cílem usměrnit jednání žáků tak, aby nedocházelo k narušování hodiny a neovlivňovalo to vzdělávání ostatních žáků. U žáků s ADHD klade důraz na návrat pozornosti k učivu a podporu pracovního procesu. Je nezbytné vést žáky k aktivitám spojeným s učením, protože bez dohledu nemají žáci tendenci věnovat se školním úkolům. Tímto způsobem se Adéla snaží přispět k celkovému rozvoji žáků s ADHD a vytvářet pro ně prostředí podpory a směřování k pozitivním vzdělávacím výsledkům. Mezi hlavní náplň práce mimo dohled ve vyučování, patří také dohled o přestávkách, a to jak ve třídě, tak na chodbách. Běžný den Adély probíhá tak, že začíná ráno ve třídě, kde se žáci vyskytují a kontroluje (především žáky s ADHD), zda jsou nachystání na vyučování, během přestávek pak provádí dohled ve třídě i na chodbách a pokud dochází ke konfliktu či problémové situaci je připravena zasáhnout. S poslední vyučovací hodinou končí

její pracovní den. Adéla pracuje na prvním stupni, ale ani jeden z žáků do družiny nedochází, v předchozích ročnících docházeli, ale podpora asistenta pedagoga nebyla potřebná.

Strategie a metody:

Adéla během rozhovoru sděluje, že nemá žádné speciální metody, kterými by se během dne řídila. Tvrdí, že každý den je jiný a potřeby dětí jsou natolik individuální a mění se podle psychického rozložení dětí, že ke každému dítěti přistupuje jinak v rozložení celého týdne. Dříve Adéla používala kartičky, kde bylo napsáno, jaká je vyučovací hodina a co vše do ní daný žák potřebuje, protože měli velké problémy s nachystáním se na hodinu, nyní od těchto kartiček upustili, protože už je nepotřebují. Kvůli přidruženým poruchám učení, používají kartičky do českého jazyka, jako pomůcku při vyučování.

Při problémových situacích uvádí Adéla jako nejzazší řešení vyvedení žáka ze třídy na chodbu, kde s ním komunikuje tak dlouho, dokud se situace neuklidní. Takovéto situace, popisuje Adéla jako „vyhrocené“ kdy už žák tak moc narušuje svými projevy celý vyučovací proces, že není jiná možnost řešení. Mezi tyto projevy uvádí: vulgární chování vůči pedagogům i spolužákům; situace kdy žák nedokáže ovládnout své emoce, pokud dostane špatnou známku nebo má náročný úkol, který ho natolik rozhodí, že neovládne své jednání. Těmto situacím se Adéla snaží předcházet prevencí, která je popsána níže.

Spolupráce s rodiči:

Adéla komunikuje s rodiči prostřednictvím multiplatformní aplikace Whatsapp. Komunikace probíhá většinou při konfliktech mezi žáky, dále kontaktuje rodiče ohledně zapomínání školních pomůcek, ale k tomuto používá školní systém. U některých rodičů probíhá komunikace bez problému, Adéle se však už v praxi stalo, že s ní rodiče nekomunikují vůbec a spolupráce je tak složitější.

Spolupráce s učiteli:

Adéla uvádí, že se pravidelné porady ohledně žáků s SVP neprobíhají. Konzultace probíhají na popud asistentů. Konkrétně Adéla pak je v úzké spolupráci se školním speciálním pedagogem, se kterým se setkává pravidelně a ke kterému si chodí pro rady. Pokud dochází k problémové situaci v první řadě kontaktuje třídního učitele, se kterým probírá průběh, následně potom celou situaci rozebírá právě se školním speciálním pedagogem. Co se týče návštěv pracovníků ze speciálně poradenských zařízení, ti se objevují ve škole jen pokud žák potřebuje prodloužit doporučení.

Prevence problémového chování:

Jelikož Adéla žáky ve třídě dobře zná a s žáky a ADHD pracuje po celou dobu své praxe, ví, kdy má využít preventivní opatření, aby nedocházelo k problémovým situacím. U žáka s ADHD vyzorovala, že jedním se zásadních problémů je nízké sebehodnocení. Pokud dojde k tomu, že žák dostane horší známku, než je pro něj žádoucí, dochází k situaci, která je pro něj náročná. V té chvíli Adéla mapuje, jakou známkou učitel žáka ohodnotil a pokud je to horší známka, odchází k žákovi a snaží se ho verbálně povzbuzovat. S učiteli je pak v předmětech, ve kterých ví, že může nastat problém je domluvena tak, že si žáci mohou písemky opravit. Adéla si uvědomuje, že sebedůvěra je u těchto žáků často nízká a je potřeba podporovat žáky ve zvládnání školních povinností.

Profesionální rozvoj:

Adéla nastoupila do práce před třemi lety. Jejím pedagogickým vzděláním byl kurz asistenta pedagoga. Sama udává, že kurz je „jen nástřel“ toho, jak se tito žáci mohou chovat. Je si ovšem velmi dobře vědoma toho, že každé dítě je individuální a k žádnému žákovi nelze přistupovat podle tabulky. Jelikož nepovažuje kurz za dostačující pro její práci během své praxe absolvovala další kurz, a to pedagoga volného času. V kurzech jí nejvíce obohatila praxe, kterou považuje za přínosnou pro svou práci. Adéla se nadále vzdělává sama, jelikož ze strany její práce není dostačující finanční podpora. Informovaná o nových metodách se udržuje pomocí školení, poslouchání podcastů s odborníky a osobní zkušenost považuje za velmi přínosnou. Dále považuje za přínosné rady od školního speciálního pedagoga.

Barbora

Věk: 41 let

Vzdělání: **Středoškolské s maturitou:** Management ekonomiky

Pedagogické: Kurz asistenta pedagoga

Celoživotní: Vychovatelství

Praxe: **Aktuální pozice:** Asistent pedagoga

Délka praxe: 3,5 roku

Předchozí zkušenosti: bez předchozích zkušeností

Pracovní role/náplň práce:

Barbora uvádí, že cílem její práce se usměrňovat chování žáka s ADHD a vést ho k práci ve škole, protože žák, se kterým pracuje odmítá plnit školní úkoly.

Většinou mívá problémy s porozuměním zadání. Barbora aktivně pomáhá žákovi porozumět úkolům a poskytuje dodatečné vysvětlení, když je to potřeba. Kromě toho se zaměřuje na usměrňování nevhodného chování, jako jsou vulgární výrazy směřované ke spolužákům a učitelům.

Pracovní doba Barbory začíná 15 minut před začátkem první vyučovací hodiny. V tuto dobu přicházejí do třídy žáci, se kterými si povídá. Vyžaduje, aby žáci byli vždy nachystaní na hodinu, která je čeká. Její pracovní doba zahrnuje jak vyučování, tak i dohled o přestávkách, který je ve třídě i na chodbách. Barbora zdůrazňuje že, usměrňování žáka s ADHD je zásadní právě o přestávkách, kdy není učitel přítomný ve třídě. V tuto chvíli přichází největší problémy s neklidem, který žák ventiluje. Po vyučování čeká Barbora na žáka v šatně, než se vrátí z oběda a její pracovní doba končí, až když žák odchází domů.

Strategie a metody:

Barbora zdůrazňuje, že žák, se kterým pracuje, trpí nízkým sebevědomím a nedůvěrou ve vlastní schopnosti. Její práce spočívá v časté verbální podpoře a mírných dotecích na zádech, aby posílila žákovo sebevědomí. V běžných situacích efektivně komunikuje se žákem pomocí pokynů, které většinou respektuje. V případě neochoty žáka pracovat používá verbální podporu, kterou popisuje jako „metodu přemlouvání“.

Barbora klade důraz na prevenci problémového chování, aby předešla konfliktům. Zásadní je pro její práci zajistit, aby žák dokončil své úkoly pod jejím vedením a aby se nevzdával hned na začátku. Snaží se motivovat žáky pomocí jejich zájmu a využívá různé

pomůcky, zejména v předmětech, které jsou pro žáka náročné. V minulých letech si vytvářela pomůcky sama, avšak v současné době se snaží podporovat samostatnost žáků při tvorbě vlastních pomůcek.

Spolupráce s rodiči:

Barbora komunikuje s rodiči prostřednictvím sešitu, který je pro to určený. V tomto sešitě zaznamenává informace o chování žáka, jeho úspěchy a případně to co se mu přes den nepovedlo. Ostatní formy komunikace s rodiči vzhledem k jejich omezenému zájmu nevyužívá. V případě vzniklých problémů probíhá komunikace s učitelem. Do sešitu vede záznamy pravidelně, buďto každý den nebo jednou týdně podle potřeby a aktuální situace.

Spolupráce s učiteli:

V současné době probíhají ve škole, kde Barbora pracuje, pravidelné měsíční porady, na nichž se setkávají všichni asistenti pedagoga společně se školním speciálním pedagogem. Během těchto setkání diskutují o průběhu vyučování ve třídách. I když jsou tyto porady relativně nové, Barbora je vnímá jako přínosné pro sdílení zkušeností a případné rady ze strany školního speciálního pedagoga.

Prevence problémového chování:

Oblíbenou metodou při prevenci problémového chování je přesměřovat pozornost žáka k jiné činnosti, zaměstnat ho natolik, aby zapomněl na situaci, které se snaží Barbora předejít.

Profesní rozvoj:

Barbora považuje kurz za dostačující pro její práci, ačkoliv si myslí, že je dobré se vzdělávat dále. Nyní má nově absolvované celoživotní vzdělávání zaměřené na vychovatelství. Její další profesní rozvoj probíhá formou webinářů a domácího studia literatury.

Daniela

Věk: 54 let

Vzdělání: **Pedagogické:** Kurz asistenta pedagoga

Kurz asistenta pedagoga pro děti se sociálně znevýhodněného prostředí

Celoživotní: Pedagog volného času

Praxe: **Aktuální pozice:** Asistent pedagoga, Školní asistent

Délka praxe: 7 let

Pracovní role/náplň práce:

V rámci své sedmileté praxe na pozici asistenta pedagoga se věnuje Daniela ve své práci vyloženě s žáky s ADHD. Jejím hlavním úkolem je aktivní usměrňování chování žáků s důrazem na uklidňování a podporu při dokončování školních úkolů. Vzhledem k individuálním potřebám žáků využívá často i strategie, jako je krátká procházka na chodbě, aby pomohla uvolnit přebytečnou energii žáků a zároveň přispěla k návratu do učebního prostředí.

V současné době pracuje Daniela ve třídě s nižším úvazkem, což odráží potřebu flexibilní podpory žáků. Daniela sděluje, že tato třída vyžaduje specifickou pozornost a větší časový úsek pro efektivní pracovní výsledky. Nyní s třídou stráví průměrně 3 hodiny denně, což Daniela považuje za nedostačující. Její úvazek byl nyní snížen z důvodu většího osamostatnění žáků. Zbytek úvazku pracuje Daniela na pozici školního asistenta. Daniela se snaží ve své práci rozvíjet individuální přístup ke každému žákovi s ohledem na specifické potřeby a výzvy spojené s ADHD.

Strategie a metody:

Podpora žáka ze strany Daniely je primárně zaměřena na verbální komunikaci. Daniela považuje za nejefektivnější, když může s žákem zůstat ve třídě, kde s ním diskutuje o probíhající situaci. V extrémních případech volí možnost odchodu ze třídy spolu s žákem (vyrušování na tolik zásadní, že ovlivňuje zbytek třídy).

Z rozhovoru je patrné, že žáci, se kterými Daniela pracuje, často trpí nízkou úrovní sebedůvěry, zejména při psaní písemek. V těchto situacích používá oční kontakt jako zásadní strategii, díky kterému podporuje sebevědomí žáka. Tato forma podpory se osvědčuje a pomáhá žákům v klidném zvládnutí stresových situací.

Při konfliktních situacích používá Daniela strategie, které zahrnují vyvedené žáka z třídy za účelem poskytnutí prostoru pro uklidnění. Následně zhodnotí situaci a celý konflikt řeší jak s žákem samotným, tak s celou třídou. Samozřejmě vždy spolupracuje s třídním učitelem.

Spolupráce s rodiči:

Komunikace s rodiči probíhá podle potřeby. V průměru Daniela navazuje komunikaci s rodiči jednou za 14 dní. Ostatní záležitosti raději ponechá na třídním učiteli, zejména pokud se jedná o vážnější problémy, kde necítí, že by měla potřebné kompetence k jejich řešení. Daniela se zaměřuje především na témata jako zapomínání věcí do školy nebo výběr peněz při školních výletech. Rodiče s asistentem pedagoga komunikují především při závažnějších problémech, když chtějí získat její pohled a názor.

Spolupráce s učiteli:

Daniela sděluje, že pravidelná setkávání s ostatními pedagogy nemá, ale vždy informuje všechny učitele o průběhu situací, jak k nim došlo a jakým způsobem se řeší. V případě, kdy potřebuje konzultovat situaci s výchovným poradcem, využívá tuto možnost. V případě potřeby řeší situaci s ostatními pedagogy, konkrétně s třídním učitelem, výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem. V komunikaci s pracovníky ze školského poradenského zařízení nemá zkušenosti.

Prevence problémového chování:

Daniela zdůrazňuje, že je důležité být připraven na příchod problematické situace. Úroveň autority učitele a předmětu hrají významnou roli v průběhu výuky. Existují hodiny, kdy žák vnímá autoritu učitele natolik, že si netroufne na nepřiměřené chování. Naopak jsou tu situace, kdy má Daniela pocit, že žák je připraven na jakékoliv kousky a být připraven na tyto situace je klíčové při jejich řešení.

Profesní rozvoj:

Daniela si myslí, že vzdělání v kontextu práce asistenta pedagoga je velmi zásadní. Kurzy pro asistenty považuje za nedostačující a příliš krátké. Z tohoto důvodu Daniela aktivně investuje do svého osobního rozvoje a každoročně se vzdělává z vlastního zájmu. Specializuje se především v oblastech logopedie a volnočasových aktivit s dětmi.

3.5.1 Výzkumné šetření

Výzkumného šetření se zúčastnili tři asistenti pedagoga, kteří všichni mají praktické zkušenosti při práci s žáky s ADHD. Jejich charakteristika je uvedena v podkapitole 3.3.1. Průběh výzkumu započal rozhovorem asistentů s výzkumníkem, na které navazovalo pozorování jejich působení ve třídě během vyučovací hodiny i v průběhu přestávek. Během pozorování byl výzkumník zaměřen na identifikaci situací a jevů, které co nejvíce ilustrovaly povahu práce asistenta pedagoga v kontextu jeho práce s žákem s ADHD. Cílem bylo získat co nejvíce odpovědi na formulovaný hlavní a dílčí cíl této bakalářské práce. V průběhu rozhovoru i pozorování se výzkumník snažil podrobněji zkoumat efektivitu práce asistenta pedagoga při spolupráci s žáky s ADHD.

Jak asistenti pedagoga spolupracují s učiteli a poradenskými pracovníky za účelem optimální podpory žáka s ADHD

Z analýzy rozhovoru s asistenty pedagoga a následného pozorování vyplývá, že spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem závisí na dvou klíčových faktorech. Prvním faktorem je kvalita pracovního vztahu mezi asistentem pedagoga a učitelem. Druhým faktorem je aktuální situace. Spolupráce je individuální a s každým učitelem je vedena odlišně, dle potřeby pedagoga a podmínek v jednotlivých třídách.

Ve třídě asistentky Adély dochází k pravidelné domluvě s učitelem před každou vyučovací hodinou, kde Adéla poskytuje pomoc učiteli při přípravě a kopírování výukových materiálů. Adéla zdůrazňuje, že forma spolupráce závisí na konkrétním předmětu, který je v dané hodině vyučován.

Ve třídě asistentky Barbory je spolupráce utvářena podle potřeb pedagoga. Běžně dochází k dohodě ohledně průběhu vyučování jak před, tak během vyučování a také během přestávek.

Ve třídě asistentky Daniely je spolupráce organizována tak, že Daniela pravidelně informuje všechny učitele o aktuální situaci ve třídě. V případě potřeby Daniela využívá rady poskytované výchovným poradcem.

Jak spolupracují asistenti pedagoga s rodiči žáků s ADHD

Všichni asistenti se ve svých odpovědích shodují na důležitosti správně nastavené spolupráce s rodiči při práci s žákem s ADHD ve školním prostředí.

Adéla se zaměřuje během komunikace s rodiči na řešení nejčastějších konfliktních situací a problémů se zapomínáním u žáků. S rodiči nejčastěji komunikuje prostřednictvím WhatsAppu a školního systému. Adéla považuje pravidelnou komunikaci za klíčovou pro efektivní spolupráci.

Barbora udržuje pravidelnou komunikaci s rodiči prostřednictvím deníku žáka, kde zaznamenává chování žáka, jeho úspěchy i neúspěchy v daný den a poskytuje rodičům zpětnou vazbu.

Daniela komunikuje s rodiči dle potřeby s průměrnou frekvencí jednou za 14 dní, přičemž se obvykle jedná o situace spojené se zapomínáním. Náročnější situace, které vyžadují řešení, probíhají ve spolupráci s učitelem a rodičem.

Jakým způsobem asistent pedagoga rozvíjí své profesní dovednosti a kompetence

Každý z asistentů si uvědomuje, že profesní rozvoj hraje klíčovou roli při práci s žáky se specifickými vzdělávacími potřebami. Díky sebevzdělání mohou nabírat nové poznatky.

Adéla se vzdělává prostřednictvím účasti na školeních, poslouchá podcasty s odborníky a učí se z vlastní osobní zkušenosti.

Barbora nedávno absolvovala kurz celoživotního vzdělávání zaměřený na vychovatelství. Dále se vzdělává prostřednictvím účasti na webinářích a čtení odborné literatury.

Daniela považuje profesní rozvoj za zásadní. Vzdělává se z vlastního zájmu, zejména se zaměřuje na oblast logopedie a organizace volnočasových aktivit pro děti.

Jaké jsou strategie asistenta pedagoga při podpoře žáka s ADHD

Asistentka Adéla při své práci neuplatňuje specifické metody, které by aplikovala každý den. Tvrdí, že každý den přináší nové situace a potřeby žáků jsou velmi individuální. Během svého působení využívala různé pomůcky, jako jsou kartičky, na kterých jsou napsány předměty, které v ten den žáci mají a zvýrazněné věci, které si mají nachystat na ten daný předmět. Dále používá vzdělávací pomůcky při výuce v předmětech, kde je to nezbytné. Adéla uvádí, že vyvedení žáka ze třídy je poslední možností, která je občas nevyhnutelná, pokud dojde ke problémové situaci

Během své práce Barbora využívá verbální podporu a jemné doteky na zádech jako prostředek podpory při řešení náročných situací, které mohou žákům přinášet obtíže. Pracuje s žáky, kteří trpí nízkým sebevědomím a aktivně se snaží tyto žáky povzbudit a posilovat jejich sebedůvěru. Používá preventivní opatření jako strategii při předcházení konfliktů. Barbora se také snaží využívat zájmy žáků jako prostředek motivace k učení.

Daniela se při své práci s žáky nejčastěji opírá o verbální komunikaci jako prostředek podpory. Považuje diskusi s žákem za nejefektivnější způsob řešení konfliktních situací a jako poslední možnost uvádí vyvedení žáka ze třídy pod jejím dohledem. Žáci, se kterými Daniela pracuje, často trpí nízkou sebedůvěrou a v takových případech Daniela zdůrazňuje důležitost navázání očního kontaktu. Tato forma podpory se jí osvědčila jako účinná.

3.6 Diskuse

Hlavním cílem této práce je analýza náplně práce asistenta pedagoga v kontextu práce s žáky s ADHD. Výzkum je zaměřen na zhodnocení získaných zkušeností asistenta pedagoga při práci s těmito žáky, identifikaci výzev i úspěchů, které při této práci čelí. Vzhledem k hlavnímu cíli byly vymezeny dílčí výzkumné otázky:

- Jak asistenti pedagoga spolupracují s učiteli a poradenskými pracovníky za účelem optimální podpory žáka s ADHD?
- Jak asistent pedagoga spolupracuje s rodiči žáka s ADHD za účelem podpory žáka ve školním prostředí?
- Jak asistent pedagog rozvíjí své profesní dovednosti a kompetence?
- Jaké jsou strategie asistenta pedagoga při podpoře žáka s ADHD, které aplikuje v jeho prospěch?

Výzkum ukázal, jak asistenti pedagoga spolupracují s učiteli a jak často probíhá domluva mezi učitelem a asistentem za účelem optimálního rozvoje a co je důležité pro optimální podporu žáka s ADHD. Dále výzkum odhalil, jakým způsobem asistenti komunikují s rodiči a zdůraznil význam budování kladného vztahu s rodiči pro efektivní spolupráci. Výzkum také prokázal důležitost profesního rozvoje asistentů pedagoga pro úspěšné vykonávání jejich role ve školním prostředí. Výzkumníkovi se podařilo identifikovat strategie, které asistenti pedagoga využívají při své práci s žáky s ADHD.

Jedním z hlavních omezení tohoto výzkumu byl omezený vzorek účastníků. Vzhledem k tomu, že byl výzkum prováděn v omezeném počtu asistentů pedagoga ve školním prostředí, nelze výsledky zobecnit na celou populaci asistentů pedagoga pracujících s žáky s ADHD. Jelikož se výzkum opíral o subjektivní zkušenosti asistentů pedagoga, existuje riziko zkreslení výsledků způsobené subjektivními názory a předsudky účastníků. Někteří respondenti mohli prezentovat své zkušenosti v lepším světle.

Tento výzkum přináší důležitou pozornost k roli asistentů pedagoga ve školním prostředí, zejména v kontextu práce s žáky s ADHD. Identifikuje jejich klíčovou úlohu při poskytování podpory a plánování pro tyto žáky. Výzkum poskytuje konkrétní poznatky o potřebách a výzvách se kterými se asistenti pedagoga setkávají při práci s žáky s ADHD. Tato informace je cenná pro navrhování a upravování profesní přípravy a dalšího vzdělávání pro tyto pracovníky. Například školení zaměřená na strategie a metody v práci, efektivní komunikaci a podporu emoční zátěže mohou být klíčová pro zlepšení jejich práce. Výzkum poukazuje na

poznatky o způsobech, jakými asistenti pedagoga pracují s žáky s ADHD a jaký přístup používají. Celkově může tento výzkum přispět k zlepšení vzdělávacího prostředí pro žáky s ADHD tím, že pomáhá identifikovat klíčové oblasti práce. Tím se zvyšuje pravděpodobnost úspěchů těchto žáků ve škole.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na analýzu práce asistentů pedagoga v rámci práce s žáky s ADHD. Bakalářská práce byla rozdělena do dvou hlavních částí: teoretické a praktické. V teoretické části bylo popsáno legislativní vymezení asistenta pedagoga, popis jeho náplně práce, požadavků na vykonávání této role a způsoby spolupráce s rodinou, pedagogy a poradenskými pracovníky. Druhá kapitola se zaměřila na žáky s ADHD, včetně jejich projevů ve školním prostředí, vhodných přístupů k jejich vzdělávání a možností intervencí. Praktická část práce se zaměřila na zkoumání náplně práce a zkušeností asistentů pedagoga při práci s žáky s ADHD. Výzkumná část byla provedena pomocí kvalitativního výzkumu a metodou rozhovoru s účastníky výzkumu a následným pozorováním ve třídě kde působí.

Bakalářská práce přinesla ucelený pohled na práci asistentů pedagoga, jejich zkušenosti a náplň práce, včetně jejich přístupu k žákům s ADHD.

Přestože jsem se během práce setkala s vlastními omezením a nezkušeností v metodách výzkumu, rozhovory s účastníky poskytly mnoho cenných informací, které mi pomohly lépe porozumět práci asistentů pedagoga a jejich každodenním výzvám.

Seznam použité literatury

- BŘEZINOVÁ, Jana. Já už nemůžu, paní učitelko: jak rozpoznat a řešit krizové situace ve škole. V Praze: Pasparta, 2022. ISBN 978-80-88429-28-9.
- GABAŠOVÁ, Jitka a Miroslav VOSMIK. Asistent pedagoga a klima třídy. Praha: Raabe, 2019. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-419-0.
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- JENETT, Wolfdieter. ADHD - 100 tipů pro rodiče a učitele. Rádce pro rodiče a učitele. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0158-6.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a ŽÁČKOVÁ, Hana. Máme dítě s ADHD: rady pro rodiče. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5347-8.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a ŽÁČKOVÁ, Hana. Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině: základní projevy ADHD : zásady výchovného vedení : působení relaxačních technik : dospívání hyperaktivních dětí. Pedagogika. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2697-7.
- KENDÍKOVÁ, Jitka. ADHD krok za krokem. Dobrá škola. Praha: Raabe, [2019]. ISBN 978-80-7496-438-1.
- KENDÍKOVÁ, Jitka. Asistent pedagoga. Dobrá škola. Praha: Raabe, [2017]. ISBN 978-80-7496-349-0.
- KENDÍKOVÁ, Jitka. Vademecum asistenta pedagoga. 2. vydání. V Praze: Pasparta, 2020. ISBN 978-80-88290-50-6.
- KROUPOVÁ, Kateřina. Slovník speciálněpedagogické terminologie: vybrané pojmy. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5264-8.
- LECHTA, Viktor (ed.). Inkluzivní pedagogika. Přeložil Tereza HUBÁČKOVÁ. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1123-5.
- MUNDEN, Alison a ARCELUS, Jon. Poruchy pozornosti a hyperaktivita: přehled současných poznatků a přístupů pro rodiče a odborníky. Vyd. 3. Přeložil Dagmar TOMKOVÁ. Speciální pedagogika (Portál). Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-430-4.
- MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. Standard práce asistenta pedagoga. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4722-3.

NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. Asistent pedagoga v inkluzivní škole. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-712-0.

PTÁČEK, Radek a PTÁČKOVÁ, Hana. ADHD - variabilita v dětství a dospělosti. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-2930-8.

PUGNEROVÁ, Michaela a KVINTOVÁ, Jana. Přehled poruch psychického vývoje. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5452-9.

SLOWÍK, Josef. Inkluzivní speciální pedagogika. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3010-8.

VALENTA, Milan. Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0602-6.

Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Zákon č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

ZÁVĚRKOVÁ, Markéta; BUDÍKOVÁ, Jaroslava; DOBIÁŠOVÁ, Markéta; KENDÍKOVÁ, Jitka a BLAHO VITOŠKOVÁ, Veronika. Cesta životem s ADHD: jak se vyrovnat s diagnózou v jednotlivých etapách života. V Praze: Pasparta, 2023. ISBN 978-80-88429-83-8.

Seznam zkratk

AP – asistent pedagoga

PO – podpůrná opatření

SVP – speciální vzdělávací potřeby

Přílohy

Příloha č. 1.: Otázky k rozhovorům

Obecné otázky:

- 1) Kolik vám je let a jaká je délka Vaší praxe na pozici asistenta pedagoga?
- 2) Jaké máte (pedagogické) vzdělání?
- 3) Jak dlouhá je vaše praxe při práci s žáky s ADHD?
- 4) Jaké jsou vaše hlavní povinnosti v rámci práce s žáky s ADHD?
- 5) Jak spolupracujete s učiteli na podpoře žáků s ADHD ve třídě?

Spolupráce s dalšími pedagogy:

- 6) Jak často probíhají setkání, konzultace či porady s učiteli/výchovným poradcem?
- 7) Jak často probíhají konzultace, setkání či porady s pracovníky s ŠPZ (PPP, SPC)?

Spolupráce s rodiči:

- 8) Jak často komunikujete s rodiči žáků s ADHD?
- 9) Jaké jsou hlavní témata diskusí s rodiči ohledně žáků s ADHD?

Profesní rozvoj:

- 1) Jaký profesní rozvoj považujete za klíčový pro vaši práci?
- 2) Jak se udržujete informovaní o nových metodách a postupech v oblasti podpory žáků s ADHD?

Práce s žákem s ADHD:

Přístup k žákovi:

- 3) Jak vnímáte individuální potřeby žáků s ADHD ve srovnání s ostatními žáky?
- 4) Jak se snažíte porozumět specifickým potřebám konkrétního žáka s ADHD?
- 5) Jak podporujete sebedůvěru žáka s ADHD ve školním prostředí?
- 6) Jak se snažíte interagovat žáka s ADHD do běžného vzdělávacího prostředí?
- 7) Jakým způsobem komunikujete s žákem s ADHD a jak vytváříte prostor pro vzájemnou komunikaci?
- 8) Jak řešíte konflikty nebo obtíže v komunikaci s tímto žákem?
- 9) Jak se projevují specifika žáků s ADHD, se kterými pracujete? (hyperaktivita, impulzivita, porucha pozornosti)
- 10) S jakými projevy chování se nejčastěji setkáváte při práci s žákem s ADHD?
- 11) Jakým způsobem reagujete na specifické chování žáků s ADHD ve třídě? Jaké reakce nejvíce fungují při náročných situacích, se kterými se setkáváte?

- 12) Jaké strategie používáte k prevenci nebo řešení obtížných situací? Máte nějaké oblíbené strategie, které se osvědčily?
- 13) Jaké jsou nejčastější výzvy, se kterými se při práci s žáky s ADHD setkáváte a jak se s nimi vyrovnáváte?
- 14) Jaké strategie používáte k udržení pozornosti a angažovanosti žáků s ADHD ve výuce?

Podpora ve vzdělávání:

- 15) Co si myslíte, že je nejdůležitější při vzdělávání žáka s ADHD? Můžete uvést příklad situace, kdy jste úspěšně podpořil žáka s ADHD a dosáhl jste pozitivních výsledků?
- 16) Jaké pomůcky nebo techniky využíváte k podpoře žáků s ADHD ve vzdělávání? A ve kterých předmětech jsou pomůcky nejnütnější?
- 17) Jaké metody používáte při práci s žáky s ADHD?
- 18) Myslíte, že podpora asistenta pedagoga je zásadní při vzdělávání žáka s ADHD?
- 19) Jak identifikujete individuální potřeby žáka s ADHD a jakým způsobem na ně reagujete ve vzdělávacím prostředí?
- 20) Jak vidíte vliv své práce na žáky s ADHD?
- 21) Popište mi prosím krátce váš běžný den.

Příloha č. 2: Záznamový arch pozorování

ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO POZOROVÁNÍ:		
Datum:		
Časový rozvrh pro pozorování:	Začátek:	Konec:
Místo pro pozorování (škola, třída, místnost):		
Pozorovatel:		
Popis prostředí (základní popis třídy, místnosti, atmosféry, zařízení, umístění AP vzhledem k ADHD,...):		
Pozorování: <ol style="list-style-type: none"> 1) Začátek dne (pozorování interakce asistenta pedagoga s žákem při příchodu do třídy; zaznamenání reakce žáka s ADHD na příchod AP; příprava na vyučování): 2) Výuka (jak asistent podporuje žáka s ADHD během vyučovacích hodin; pozorování, při jakých úkolech a činnostech musí AP zasáhnout, jak často komunikuje AP s žákem, jaká je jeho neverbální komunikace a jak reaguje na rušivé projevy žáka, jak AP přizpůsobuje výuku specifickým potřebám žáka, jak reaguje na styly učení a tempo žáka, reakce na specifika v chování žáka, řešení konfliktů, užití strategie v prevenci, předcházení náročné situace, užívání pomůcek...): 3) Přestávky (jak asistent reaguje na sociální interakce žáka s ADHD během přestávek, jak probíhá komunikace během přestávek, reakce na specifika v chování, řešení konfliktů, předcházení náročných situací, užívání pomůcek,...): 4) Individuální práce (individuální práce s žákem, popis individuální podpory během vzdělávání i během přestávek): 5) Spolupráce s učiteli (zaznamenání komunikace a spolupráce AP s učiteli v průběhu dne – vyučování, přestávky): 6) Podpora ve školní družině:		
Poznámky a závěry (zaznamenání významných momentů, překážek nebo pozitivních aspektů pozorování):		
Hodnocení (četnost zásahů: jak často AP musel zasáhnout při různých činnostech; časy největší potřeby AP; reakce a interakce: jak asistent reagoval na projevy žáka s ADHD; shoda s plánovanou náplní práce):		